

**TEMA HEM – Det förlorade hemmet 1:
Fosterbarnets trauma i Hjalmar Gullbergs lyrik
Högre seminariet i litteraturvetenskap, UU, den 22 september 2020
Torsten Pettersson**

EN AV GULLBERG ALDRIG PUBLICERAD ÖPPEN SKILDNING

För att jag inte var som andra,
för att mitt hem var inte här,
kunde jag i min kvällsbön klandra
den gud som haver barnen kär.
[...]
Jag smög mig upp i deras trappa,
ett barnporträtt av husets värd.
Så rusade jag hem till pappa
men teg om blodets tiggarfärd.
[...]
(*Dikter*, s. 505–06)

EN FÖRTÄCKT SKILDNING

Att vara övergiven

Ingen befrielse hoppas jag på.
Arbetet vissnar under min hand,
texten jag skriver blir suddig och grå,
därför att du i främmande land
bor hos en annan än mig.
(”Liksom en fånge”, AÖV, s. 229)

Säg varför skall jämt förtalet
strö svidande salt i såren?
Det räcker ju gott med kvalet,
när lyckan en dag försmår en.
[...]
Vad ger dig, väninna, rätt att
bedöma så hårt mitt väsen.
(”Brev”, FS, s. 37)

All världens synd skall på var skuldra svag
som börda lastas av. Vi måste lida
som han – men utan hoppet att en dag
få sitta vid hans faders högra sida.
(”Långfredag”, S, s. 63; om Jesus)

Att vara värdelös

Svart är mitt hår, vid tinningarna vitt.
Svart är mitt hår och benat över pannan.
Så är mångas hår, men detta är mitt.

Du som är vår fader, du som för oss ömmar,
du som slår din skapelse med gisselslag –
skänk mig melodier, skänk mig drömmar,
att jag må förinta detta som är jag!
(”Detta är jag”, AÖV, s. 277)

Den skönhetstyp som mig beståts
inger mig vämjelse och trots.
Må hellre kroppen sprängas
än jag i den ska stängas.
”Lidande Narkissos” (AÖ, s. 131)

EN FÖRTÄCKT KOMPENSATION

Att komma hem

Den heliga familjen skildrad i sviterna ”Den heliga natten” (AÖ, s. 119–124) och
”Barnafaders besvärligheter” (DL, s. 381–386)

När han fullbordat sina grovarbeten,
tog fadern honom hem till evigheten.
(”Heroisk afton”, KTS, s. 192; om Herakles arbeten på jorden)

Stjärnor brinner i den blå rotundan,
där vi äntligen skall möta Gud.
(”Hänryckning”, AÖ, s. 144)

Här är jag hemma
i fadersfammen
vid havets brus.
(”Havets visa”, AÖV, s. 233)

Att bli upphöjd

Sin gärning utför poeten
som ombud för evigheten.
Guds vilja, ej klåparens regler,
skall vara hans enda lag.
(”Kontrakt”, AÖ, s. 105)

När tonen från himlen behövde nya redskap
för att klinga högre och renare i Småland
gavs uppdraget åt denne Johan Magnusson.
[...]
Av hans orgelverk finns några i behåll
efter hundra år. Ett spelar i mig.
(”På Lemnhults kyrkogård”, DL, s. 391–392)

[...] en diktare som därtill har på bordet,

dold, en antenn åt tonen som man hör
från himlen – den som aldrig ska förstummas
om hjärtat har en ordbok och parlör.
(”Funderingar över ett häfte av Svenska Akademiens ordbok”, TOT, 447)

Han som är av evighet
behöver mig kanhända någonstans [...]
(”Solo”, FS, 29)

Bortom berg och mörka vatten
lever någon som behöver mig.
Som en tjuv om natten
skall han komma över mig.
[...]

När det sker och han är framme,
han vars blotta glans förbränner mig,
är jag icke mer densamme
som ni känner mig.
(”Bortom berg och mörka vatten”, AÖV, s. 239)

Att bli likställd

Denna brokiga vävnad av folk och länder
är dömd att gå upp i sin innersta söm.
Din värld ska bli aska och bränder.
(”Sorgemusik I”, AÖV, s. 273)

Må kringen, brodermorden,
må lavan som berget spyr
oss plåna ut från jorden.
(”Koral”, AÖ, s. 110)

längtande efter skapelsens glömska av skaparen
drog han [Gud] bort med den klassiska gudavärlden.
(”Åt halvgudarna”, DL, s. 355)

Dock vet jag jämte honom [Gud] andra gudar,
bortvända nu, på återtåg från forna
bålverk och positioner [...]
(”Terziner till hopplösheten”, TOT, s. 451)

Snart ska ingen läsa
vad namn mig gavs.
Inblås i min näsa
din anda, sömn till havs!
Jag lämnar åt natten
mitt ansikte igen.
Dunkla modersvatten,
svepning för män!
(”Sömn till havs”, TOT, s. 409)

Anförda arbeten

Landerholm, Lotta, *Adopterad. Lämnad. Vald. Och sen?.* Stockholm: Alfabetanamma, 2003.

Gullberg, Hjalmar. *Dikter* [1985]. Med efterord av Anders Palm. Stockholm: Norstedts, 1994.

Diktsamlingarna identifieras enligt följande:

FS	<i>I en främmande stad</i> (1927)
S	<i>Sonat</i> (1929)
AÖ	<i>Andliga övningar</i> (1932)
KTS	<i>Kärlek i tjugonde seklet</i> (1933)
EBH	<i>Ensamstående bildad herre</i> (1935)
AÖV	<i>Att övervinna världen</i> (1937)
FK	<i>Fem kornbröd och två fiskar</i> (1942)
DL	<i>Dödsmask och lustgård</i> (1952)
TOT	<i>Terziner i okonstens tid</i> (1958)
ÖL	<i>Ögon, läppar</i> (1959)